„העולם הזה", שבועון החדשות הישראלי • המערכת והמינהלה: תל־אביב, רחוב גורדון 3, טלפון 03־243386. תא־דואר 136 • מען מכרקי: „עזקמפרס" • מודפס ב„הדפוס החדש" בע"מ, תל־אביב, רח' בן־אביגדור • הפצה: „גד" בע"מ • גלופות: צינקוגרפיה „כספי" בע"מ • העורך הראשי אורי אבנרי • העורך: אלי תבור • עורך תבנית: יוסי שנון • עורכת כיתוב: נורית יהודאי • ראש המינהלה: אברהם סיטון • מח' המודעות: רפי זכרוני • המו"ל: העולם הזה בע"מ.

קריאה יקרה.

לא שמחנו לאידה של הדוגמנית שולי חנני, שנעצרה עד לגמר ההליכים נגדה.

אמנם, שולי עשתה את הכל כדי להפיל אותנו בפח וכדי לסחוט כספים ממערכת זו, תוך כדי הדחתם של עדים לשבועת־שקר. מעשה כזה אינו רק פגיעה חמורה ביותר בחוק, אלא גם בתפקידה החיובי של העיתונות.

אכן נפגע אזרח, על לא עוול בכפו, מפיר־סום כוזב בעיתון.

כל חוקי־הדיבה — וביכללם החוק ה־דראסטי הקיים אצלנו, החוק־לאיסור־לשון־הרע — נחקקו, כביכול, למען מיקרים אלה.

האמת הפשוטה היא שמיקרים כאלה מוכרחים לקרות ואי־אפשר למנוע אותם לגמרי. הם דומים לתאונות־דרכים, הנוב־עות מהצטברות של גורמים ונסיבות ש־איש אינו אשם בהן. ניתן למנוע תאונות כאלה רק על־ידי הפסקת כל התנועה המוטורית בכבישים וברחובות. תאונות־עיתונות אפשר למנוע רק על־ידי הפ־סקת הופעתה של העיתונות ביכלל.

החברה המודרנית אינה יכולה להת־קיים בלי מכוניות, והחברה הדמוקרטית אינה יכולה להתקיים בלי עיתונות חופ־שית, בעלת־העזה, חושפת ומפרסמת. מיס־פר מינימלי של תאונות בלתי־נמנעות הוא המחיר.

כל גליון של עיתון יומי ושל שבועון זה מכיל מאות רבות של עובדות. אצלנו, ובכל עיתון טוב והגון, נעשה כל מה שאפשר כדי למנוע פירסום אי־אמיתות. אך יש טעויות־בשיקול, יש לחץ עצום של זמן, יש כישלון של מקורות מהימ־נים, יש תקלות מסוגים שונים.

השאלה היא: מה קורה אחרי שאירעה תקלה כזאת? כאיש העולם הזה, אני יכול לקבוע שאין במיקרה זה שום צורך ב־מישפט. אדם שנפגע, והמבקש בכנות את תיקון־העוול, יכול תמיד לפנות אלינו, להוכיח לנו שטעינו. לעולם לא נסרב לפרסם תיקון והכחשה, ואיננו רואים בכך שום פחיתות־כבוד לעצמנו ולשבועון. להיפך, לכבוד נחשב לנו הדבר.

אגב, אורי אבנרי הציע לא פעם כי יקום מוסד של אומבודסמן לעיתונות, שא־ליו יוכל לפנות אזרח כזה אם לא בא על סיפוקו, ושיכריע בעניין תוך יום־יומיים, אחרי שמיעת הצדדים. אומבודסמן כזה יורה לעיתון מה ואיך להכחיש, כך שהפגיעה תבוא על תיקונה במהירות, כל עוד העניין טרי. מישפט־דיבה, הנמשך זמן־רב, אינו יכול לספק צורך זה ביעי־לות.

■ ■ ■

בתיאוריה, יכול כמובן לקרות כי העיתון ו/או העיתונאי פעלו בזדון, ואינם מתכוונים לתקן את הדיבה גם אחרי שהו־כח להם כי אכן זוהי השמצה וכזב.

נגד עיתון כזה יש להפעיל את החוק. לכן אין איש מתכחש לעצם הצורך בחו־קי־דיבה טובים, יעילים וצודקים.

אך ברצוני לטעון שני דברים, בהקשר זה:

היה, על כן, מותר לנו לשמוח לא רק על כך שכל בניין־הקלפים הזה התמוטט, אלא גם על גורלה של שולי. אולם שבועון זה הקדיש במרוצת השנים מאמץ רב לחשיפת התנאים האיומים השוררים בבתי־כלא בישראל, ואיננו מאחלים לאיש או לאשה להימצא שם. גם בגליון זה מופיעה כתבה מזעזעת על התנאים בכלא (ראה עמודים 49—48).

אולם גורלה של שולי חנני אינו נתון, כרגע, בידינו. רק השופטים יכולים לקבוע אם אשמה שולי בעבירות המייוחסות לה, ואם כן — איזה עונש לגזור עליה. לא נתערב בתהליך זה בכל דרך שהיא. איננו נוטרים סינה, ואיננו נקמנים.

אך תביעת־לשון־הרע של שולי חנני נגד העולם הזה, גורמיה ותוצאותיה, מטי־לים אור על הגל הגואה של מישפטי־לשון־הרע נגד העיתונות, שהפכה לאח־רונה מכת־המדינה. העובדה שתביעה מסו־יימת זו הוכחה במהירות־שיא כמבוססת על שקרים, אינה צריכה להביא איש מאי־תנו לידי האשלייה כאילו חלפה הסכנה הטמונה בתופעה זו לחופש־העיתונות בא־רץ, ולעצם קיום המישטר הדמוקרטי במ־דינה.

■ ■ ■

אפשר לחלק את מישפטי־לשון־הרע לכמה סוגים עיקריים.

הסוג הראשון כולל את המיקרים שבהם אינה יכולה להתקיים בלי עיתונות חופ־שית, בעלת־העזה, חושפת ומפרסמת. מיס־פר מינימלי של תאונות בלתי־נמנעות הוא המחיר.

ראשית, מיקרה כזה הוא בלתי־סביר, ועל כן הוא מוכרח להיות נדיר. שום עיתון אינו שש לפרסם דבר־שקר, כי השקר יתגלה, ואמינות העיתון תיפגע. לכל עיתון, האמינות היא הנכס העיקרי. אם הסתנן למערכת כלשהי עיתונאי שהוא איש־זדון, שקרן ומשמיץ־סתם, יהיה העי־תון עצמו מעוניין לסלקו חיש מהר.

שנית, חוק־לשון־הרע הקיים הוא כה חמור, עד כי אינו מופנה רק נגד שקר־נים כאלה, אלא גם נגד דוברי־אמת. הוא מונע הגנה יעילה גם מעיתון הגון, הממלא את תפקידו נאמנה.

■ ■ ■

סוג שלישי של מישפטי־דיבה נובע אף הוא מזדון — אך מזדון הבא מצד התובע.

גם כאן יש אפשרויות שונות, ואת כולן כבר ראינו בבית־המישפט:

● יש תובע, שאכן נפל קורבן לת־קלה עיתונאית כלשהי, אך שכלל אינו מעוניין בתיקון־המעוות בדרך נאותה, אלא בסחיטת כספים מן העיתון. איש כזה אינו מסתפק בהתנצלות כנה וסבירה. שמו הטוב כלל אינו חשוב לו. חשוב לו להרוויח כסף, וכמה שאפשר יותר. אנשים כאלה מהווים סכנה לחופש־העיתונות. למרבה הצער, הם מוצאים לא פעם עורכי־דין חסרי־מצפון המסיתים אותם ומסייעים בידיהם.

● יש תובע, השונא עיתון מסויים מסי־בות פוליטיות או אחרות, והמבקש לנצל את בית־המישפט כדי להציק לעיתון ולפ־גוע בו בכל צורה אפשרית. איש כזה מגיש תביעה בטענה שהוא נפגע, וסומך על כך שהחוק הדראקוני יעזור לו במיז־מתו. ואכן, החוק הוא כה חמור, עד כי הוא מקשה על הגנת העיתון. ויש לאמר את האמת: קורה שתובע כזה מוצא שופט שהוא שותף לשינאתו לעיתונות ביכלל, או לעיתון המסויים בפרט, והעוזר לו להג־שים את מטרתו.

● יש תובע שפורסמו עליו דברי־אמת בעיתון, אך המבקש להתנקם בעיתון בעז־רת עדויות־שקר, סחיטה ואיומים. לעי־תים רחוקות מאד קורה שמזימה כזאת מתגלה במהירות וביעילות כה רבות, כמו במיקרה של שולי חנני. אלמלא פעלה המישטרה במיקרה זה בזריזות הראוייה לציון, ולולא הבינה פרקליטות־המדינה במיקרה זה את חשיבות העניין, היה גם מישפט־דיבה זה עלול להימשך שנים, לגרום לפירסומים פוגעים וממושכים נגד העולם הזה ואולי — מי יודע? — להס־תיים בהרשעת העיתון, על־סמך העדויות השיקריות.

■ ■ ■

מיקרה זה צריך לעורר מחשבה חד־שה אצל כל הנוגעים בדבר, לגבי אופיו וחומרתו של החוק־לאיסור־לשון־הרע. אין צורך בחומרות אלה כדי להגן על אזרחים תמימים, הנפגעים בלא עוול בכפם. אך יש בהן צורך כשרוצים לפגוע בחופש־העיתונות. סכנה זו מתגלה בחודשים האח־רונים יותר ויותר, עם גבור גל התביעות השרירותיות.

עובדה מצערת היא שהנה נמצא שר־מישפטים, שמעשיו מעוררים את החשד שהוא שונא את חופש־העיתונות יותר מכל קודמיו, והמתכנן החמרות נוספות בחוק־לשון־הרע.

הגיעה השעה כי הציבור הרחב, והעי־תונות ביכללה, תגיד לשמואל תמיר בצורה ברורה וחד־משמעית ששום התנקשות נו־ספת בחופש־העיתונות לא תיסבל עוד, וכי בסופו של דבר עשוי להתגשם גם במיקרה זה הפסוק „בור כרה ויחפרהו".

■ ■ ■

ידעניין אחר.

אחרי התפוצצות הפצצה בשוק־הכרמל בתל־אביב, לפני שבועיים, פירסם ידיעות אחרונות ידיעה תחת הכותרת „צלם־עי־תונות הותקף בשוק־הכרמל בטעות".

בידיעה סופר כי מייד אחרי ההתפו־צצות הותקף צלם־העיתונות הנודע, מיכה ברעם, שצילם במקום, ומצלמתו נחטפה מידיו. נאמר כי „לדבריו (של ברעם) תוק־פין חשבו אותו, בטעות, לאורי אבנרי, עורך העולם הזה."

אנחנו שמחים, כמובן, שלא נגרמה חב־לה גופנית קשה למיכה ברעם. הדבר מראה אילו סיכונים מקבלים ראשי מערכת זו על עצמם, בעשותם את מלאכתם וב־הטיפם לדיעות בלתי־פופולריות.

אך יש לידיעה גם צד שהוא בבחינת קוריוז. לפני כמה חודשים אירגן אותו מיכה ברעם תערוכת תצלומים של צלמי־העיתונות, ששהו במצריים בעיקבות יוז־מת־השלום של אנוואר אל־סאדאת. בין התצלומים היה אחד של צלם־המערכת שלנו, שלמה סחר, שהנציח את פגישתם הראשונה של ג'יהאן אל־סאדאת ואורי אבנרי. משום־מה מצא ברעם לנכון לחתוך את אבנרי מן התמונה.

אין זה צודק שדווקא איש זה ייחשד שהוא אורי אבנרי, ושיספוג מכות בשל כך.

אלי תגע

שולי חנני צוחקת בראשית הישיבה, מיכה אחרי שהשופט שרח אותה המעצר*

הצדק נתגלה

* לידה: פרקליטה, צבי לידסקי.